

पठतु संस्कृतम्
कोविदः

मार्च् २५, २०२३

पाठः ४

अङ्काः १००

1) अधो दत्तानां विग्रहवाक्यानां समस्तपदं समासनाम च लिखत । (२०)

a. पुत्रः च पौत्रः च अनयोः समाहारः

पुत्रपौत्रम् समाहार-द्वन्द्वः

b. त्रयाणां भुवनानां समाहारः

त्रिभुवनम् द्विगुः

c. लक्ष्मीः च सरस्वती च

लक्ष्मीसरस्वत्यौ इतरेतर-द्वन्द्वः

d. त्रयाणां लोकानां समाहारः

त्रिलोकी द्विगुः

e. ग्रामश्च नगरं च काननं च

ग्रामनगरकाननानि इतरेतर-द्वन्द्वः

f. नवानां रात्रीणां समाहारः

नवरात्रम् द्विगुः

g. इन्द्रियाणि च मनश्च बुद्धिश्च

इन्द्रियाणिमनोबुद्ध्यः इतरेतर-द्वन्द्वः

h. गौश्च व्याघ्रश्च अनयोः समाहारः

गोव्याघ्रम् समाहार-द्वन्द्वः

i. इन्द्रश्च अग्निश्च पशवश्च पक्षिणश्च

इन्द्राग्निपशुपक्षिणः इतरेतर-द्वन्द्वः

j. पञ्चानां वटानां समाहारः

पञ्चवटी द्विगुः

2) अधो दत्तानां समस्तपदानां विग्रहवाक्यं समासनाम च लिखत । (२०)

- a. पञ्चगवम् पञ्चानां गवां समाहारः - द्विगुः
- b. हरिहरौ हरिश्च हरश्च - इतरेतर-द्वन्द्वः
- c. चतुर्युगम् चतुर्णां युगानां समाहारः - द्विगुः
- d. मातापितरौ माता च पिता च - इतरेतर-द्वन्द्वः
- e. सप्ताहः सप्तानाम् अहनां समाहारः - द्विगुः
- f. शिवकेशवौ शिवश्च केशवश्च - इतरेतर-द्वन्द्वः
- g. हेमन्तशिशिरवसन्ताः हेमन्तश्च शिशिरश्च वसन्तश्च
इतरेतर-द्वन्द्वः
- h. घटपटम् घटश्च पटश्च अनयोः समाहारः
समाहार-द्वन्द्वः
- i. अहिनकुलम् अहिश्च नकुलश्च अनयोः समाहारः
समाहार-द्वन्द्वः
- j. दासीदासम् दासी च दासश्च अनयोः समाहारः
समाहार-द्वन्द्वः

3) णिजन्तरूपं लिखत (५)

a. लिखति	- लट्	लेखयति
b. पश्यति	- लृट्	दर्शयिष्यति
c. करोति	- लङ्	अकारयत्
d. चलति	- तव्यत्	चालयितव्यम्
e. जानाति	- तुमुन्	ज्ञापयितुम्
f. गायति	- क्त्वा	गापयित्वा
g. प्रणमति	- ल्यप्	प्रणमय्य
h. पिबति	- अनीयर्	पायनीयम्
i. प्रविशति	- क्तवतु	प्रवेशितवान्
j. ददाति	- क्त	दापितः/दापिता/दापितम्

4) आवरणे दत्तानां पदानां णिजन्तं रूपं लिखत । (५)

- a. मातामही दौहित्रं कथां **श्रावयति** (शृ)
- b. मम सकाशे पुस्तकं नास्ति । त्वं मह्यं एकं **दापय** । (दा)
- c. ह्यः आचार्यः किम् **पाठितवान्** ? (पठ्)
- d. वृक्षतः फलानि **पातयित्वा** वानरः अखादत् । (पत्)
- e. बालिका पाठं विस्मृतवती । अग्रजा तां पाठं **स्मारितवती** । (स्मृ)
- f. रजकः गर्दभेन अधिकं भारं **वाहयति** । (वह)
- g. माता शिशुं क्षीरं **पाययति** । (पा)
- h. कैकेयी रामं वनम् **गमयति** । (गम्)
- i. सः सेवकेन कार्यं **कारयति** । (कृ)
- j. माता पुत्रं **हासयितुं** प्रयत्नम् अकरोत् । (हस्)

5) एकपदेन उत्तरं लिखत (१०)

- a. ईश्वरः किमर्थं हिमालयं प्रति प्रेषयितुं सप्त-ऋषीन् स्मृतवान् ? **कन्यायाचनार्थम्**
- b. गिरिराजः किमर्थं प्रमुदितः ? **शिवस्य अभिलाषं श्रुत्वा**
- c. शिवपार्वत्योः विवाहे के ऋत्विजः ? **सप्तर्षयः**
- d. विवाहानन्तरं वधूरौ कं नमस्कृतवन्तौ ? **पितामहं ब्रह्मदेवम्**
- e. पितामहस्य आशीर्वादवचनं किम् ? **हे कल्याणि! वीरपुत्रं प्राप्नुहि ।**
- f. पीडया दुःखिताः इन्द्रादयः कं हरसमीपं प्रेषितवन्तः ? **अग्निम्**
- g. अग्निः केन ईश्वरस्य शय्यागृहं प्रविष्टवान् ? **कपोतरूपेण**
- h. क्रुद्धः हरः स्वकीयं तेजः कुत्र निक्षिप्तवान् ? **अग्नौ**
- i. अग्निः केन पीडितः ? **कुष्ठरोगेण**
- j. कुत्र कुमारस्य जन्म अभवत् ? **शरवणे**

6) पदविवरणं (अन्त-लिङ्ग-विभक्ति-वचनानि) लिखत । (५)

a. गङ्गाप्रपातान्तविरूढशष्पम्

अ. न. 'गङ्गा.....शष्प' शब्दः द्वि. ए.

b. मृगेन्द्रगामी न. पु. 'मृगेन्द्रगामिन्' शब्दः प्र. ए.

c. आविवेश आ + विश् धातुः परस्मैपदी लिट् प्र. ए.

d. प्रसभोद्धृतारिः इ. पु. 'प्रस.....तारि' शब्दः प्र. ए.

e. गौरिगुरोः उ. पु. 'गौरिगुरु' शब्दः ष. ए.

7) उत्तरं लिखत (२ + ३ = ५)

a. द्वन्द्व-समासस्य विवरणं लिखत ।

b. 'णिच् प्रत्ययः' उदाहरणसहितं वर्णयत ।

8) वाक्यं साधु / असाधु इति लिखत । (५)

a. 'थेरीगाथा' सुभाषित-सङ्ग्रहः । **असाधु**

b. रघुनाथाभ्युदयः इति काव्यं रामभद्राम्बया रचितम् ।

साधु

c. अग्निः हरतेजः शरवणे प्रक्षिप्तवान् । **असाधु**

d. 'स्त्रियः विज्ञाः' इति राजशेखरः वदति । **साधु**

e. महापुरुषाः अस्माकं पापं तापं दैन्यं च घ्नन्ति ।

साधु

9) परस्परसम्बद्धान् मेलयत (५)

a. क्षमाराव्	वैद्यनाथप्रासादप्रशस्तिः	b
b. देवकुमारिका	मधुराविजयम्	d
c. तिरुमलाम्बा	कौमुदीमहोत्सवम्	e
d. गङ्गादेवी	वरदाम्बिकापरिणयः	c
e. विज्जिका	मीरालहरी	a

10) सूक्ते: अर्थ: लिखत । (२)

यान्ति न्यायप्रवृत्तस्य तिर्यञ्चोऽपि सहायताम् ।

11) सुभषितस्यपदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च
लिखत । (३)

भीमं वनं भवति तस्य पुरं प्रधानं सर्वो जनः सुजनतामुपयाति
तस्य ।

कृत्स्ना च भूर्भवति सन्निधिरत्नपूर्णा यस्यास्ति पूर्वसुकृतं
विपुलं नरस्य ॥

12) श्लोकस्य पदविभागम्, अन्वयरचनां, तात्पर्यं च लिखत
एकस्य समस्तपदस्य विग्रहवाक्यं च लिखत ।(५)

ततो मृगेन्द्रस्य मृगेन्द्रगामी वधाय वध्यस्य शरं शरण्यः ।
जाताभिषङ्गो नृपतिर्निषङ्गात् उद्धर्तुमैच्छत् प्रसभोद्धृतारिः ॥

13) संस्न्दर्भं संस्कृतभाषया विवृणुत (३)

त्वं सर्वभक्षकः भव

14) अधोदत्त-ग्रन्थकारस्य परिचयं ४-५ वाक्यैः लिखत । (३)

रामभद्राम्बा

15) अधोदत्त-विषयमधिकृत्य ५-६ वाक्यैः लिखत । (४)

संस्कृतकवयित्रीः

कोविदः by Vanisri Ragupati